

Estat laic i església catòlica

Xavier Pedrós

Estat laic i església catòlica

Xavier Pedrós i Cortasa

Universitat
Progressista
d'Estiu
de Catalunya

UPEC

Universitat Progressista d'Estiu de Catalunya

Portal de l'Àngel 42, 2n A 08002 Barcelona

www.upec.cat / info@upec.cat

Autor: Xavier Pedrós i Cortasa

Assessorament lingüístic: Mar Olivé

Disseny coberta: Xavier Badenes

Fotografia coberta: Jordi Serrano

Idea original: Jordi Serrano

Direcció de la col·lecció: Judith Calabria i Luis Juberías

El contingut d'aquesta publicació pot ser reproduït, sempre que se citi la procedència.

Edició i maquetació:

DEBARRIS, SCCL

Perla, 31 bxs

080012 Barcelona

www.debarris.com

debarris@debarris.com

ISBN: Pendent de la sol·licitud!!!!

Dipòsit legal: B-28.335-2008

*Aportació d'en Xavier Pedrós a la taula rodona: “**Laïcitat: sentit comú front als integrismes**”. Organitzada el 8 de juliol del 2008 en el marc de la Universitat Progressista d'Estiu, a la Facultat de Geografia i Història de la UB.*

Participants a la taula rodona: Pepe Rodríguez, Doctor en psicologia, professor de periodisme d'investigació a la UAB. Matthew Tree, escriptor. Xavier Pedrós, sociòleg i militant de la GOAC-HOAC.

Estat laic i església catòlica

Abans d'iniciar l'exposició, voldria dir-vos que sóc militant de la GOAC-HOAC, un moviment de cristians i cristianes compromesos en el món obrer, que estem presents en les diverses organitzacions sindicals, polítiques i socials de la classe obrera i les classes populars. Treballem per una Església compromesa amb la classe obrera i els empobrits de la terra. Amb molts altres companys i companyes de procedències ideològiques diverses, compartim vida, lluita i compromís. La HOAC, creada l'any 1946, va tenir un important paper en la lluita antifranquista.

Estem assistint a una **dura confrontació impulsada per la dreta política i per un sector de l'església catòlica ultraconservadora**, liderada per un gran nombre de

bisbes, respecte a diversos temes que venen a qüestionar el model d'estat laic. Així ho demostren la seva oposició aferrissada al Govern socialista, la seva aliança amb el PP i la seva croada contra determinades lleis adoptades en la legislatura anterior, com la del matrimoni homosexual, la de Memòria Històrica, la d'Educació per a la Ciutadania, l'ampliació del divorci o la LOE.

Catòlics de dretes i catòlics d'esquerres

Molts cristians i cristianes que som seguidors de la teologia de l'alliberament, defensors de l'esperit del Concili Vaticà II, partidaris del diàleg interreligiós i compromesos amb la societat laica que ens toca viure, estem contemplant amb molta preocupació la posició d'aquest sector eclesial, que compta amb el suport del Vaticà i de grups ultraconservadors, com són, per exemple, **l'Opus Dei i les comunitats carismàtiques neocatecumenals, així com dels altaveus d'emissores com la COPE**. Aquests sectors rebutgen frontalment els postulats bàsics d'una ètica no religiosa, es mostren insensibles al pluralisme religiós, i volen imposar el seu codi moral, com si fos l'únic i el veritable.

Pensem que aquest conjunt d'actuacions **accentuen una profunda divisió entre ciutadans i ciutadanes d'idees polítiques diferents o contraposades i perjudiquen greument la convivència**, el diàleg serè i la col·laboració per millorar la societat. També creen contradicció, tensió i divisió entre els mateixos cristians i cristianes, ja que de l'actuació de la Conferència Episcopal Espanyola (CEE) i dels sectors afins, **molts dedueixen que només és un bon catòlic qui vota per les formacions polítiques que recullen les orientacions de la jerarquia**. Aquesta identificació entre catòlic i les dretes no es correspon en absolut amb la realitat plural dels qui formem part de l'Església i ens porta el record de greus i dramàtics episodis. Com deia l'Alfonso Carlos Comín: **“La lluita de classes també travessa l'Església”**.

Una jerarquia “amb molta marxa”

La Nota que la Permanent de la CEE va fer pública abans de la contesa electoral, ja va ser contestada des de molts col·lectius i entitats cristianes de base per considerar que les qüestions morals que els bisbes assenyalaven com a incompatibles amb la fe cristiana, **no compten amb el consens ni de la comunitat creient, ni dels teòlegs catòlics, ni de la comunitat científica, ni tan sols dels mateixos bisbes.** Cal recordar la trobada celebrada el 29 de febrer del 2008 a l'Església dels Jesuïtes de Casp, impulsada per una quarantena d'entitats eclesials de base sota el lema “Una altra veu d'Església” i que va aplegar més de 600 persones. Temes com el model de família, la concepció del matrimoni, la legislació sobre l'avortament o l'eutanàsia, entre altres, són “qüestions

disputades” sobre les quals hi ha una legítima pluralitat d’opcions en el si de l’Església.

És sorprenent **veure en els carrers de les nostres ciutats els nostres bisbes manifestant-se a favor de la família, l’escola catòlica..., mentre –excepte honroses excepcions-, no han tingut el mateix coratge per prendre una postura activa davant del drama humà** que suposa la immigració en el nostre país; ni contra les condicions precàries de treball i de vida que viuen els treballadors i treballadores; ni tampoc els hem vist manifestant-se contra la sinistralitat laboral, la deslocalització d’empreses a casa nostra, o contra els accidents laborals, l’especulació en l’habitatge i financera o contra les destrosses ecològiques... Ni manifestant-se contra la guerra a l’Iraq, ni tampoc al costat dels moviments socials que denuncien el liberalisme econòmic que perpetua la pobresa i l’explotació al nostre país i arreu del món. Ni tampoc hem sentit la seva veu manifestant el seu rebuig per les tortures que es practiquen a l’Estat espanyol, i massa sovint amb impunitat; ni tampoc denunciant la situació de les persones empresonades, les

que pateixen malalties mentals; ni tampoc denunciant activament i al carrer la dura situació de les dones, obertament discriminades i maltractades, en la societat.

Jesus de natzaret no era un sacerdot, sinò un jornaler laic

Jesús de Natzaret va saber, a cada moment, acostar-se i consolar aquells que necessitaven consol i va saber comprometre's per les persones empobrides fins a tal punt que va ser assassinat pels poderosos del seu temps. I cal recordar que el van crucificar els poders establerts, que eren dues teocràcies: la teocràcia jueva, encarnada pels sectors fonamentalistes religiosos, liderats per Anás i Caifás, i per la teocràcia de l'Imperi Romà, encarnada en Ponci Pilat.

Cal recordar que **Jesús de Natzaret va ésser un jornaler de Palestina**; no va ésser sacerdot, sinò un laic.

L'Església, com ell, hauria de defensar els sectors empobrits i marginats de la societat. Tindria ben segur un altre tipus de conflictes, però el seu testimoniatge seria més autèntic i creïble. **Jesús va ésser profundament anticlerical i profundament laic, va reivindicar que l'home i sobre tot l'home marginat i exclòs estaven per sobre de la Llei i de l'Estat.** Cal recordar que les utopies d'alliberament tan socialistes com anarquistes, en els seus inicis, es van inspirar en el missatge revolucionari i alliberador de Jesús de Natzaret. "Ni Déu, ni Estat ni Patró". Per a Jesús, **la persona i sobre tot la persona oprimida i exclosa està per sobre del diner, del poder i de la religió.** Per això el varen assassinar.

El laïcisme com a condició d'igualtat, llibertat i pluralitat

Molts cristians i cristianes defensem el laïcisme, com un moviment humanista que ha aportat grans valors morals. Es basa en la defensa del pluralisme religiós i moral i en l'autonomia de la política respecte a la teocràcia i el clericalisme. Reivindica la llibertat de consciència amb fonament ètic, la neutralitat de l'Estat respecte a les ideologies i religions, la igualtat jurídica dels ciutadans i les organitzacions, la centralidad de l'escola pública per a corregir desigualtats, atorgar capacitats i generar ciutadans ètics.

Al reivindicar un Estat laic no es pretén eliminar a les religions de la vida pública com diuen els integristes. Es

tracta de crear un marc on càpiguen totes les creences en igualtat de condicions.

Espanya no és, certament, un Estat confessional, com ho va ser durant el nacionalcatolicisme. **Però tampoc és un Estat ateu** que persegueixi a les religions, **o laicista que les reclogui en els espais de culte o en l'esfera privada**. Tot el contrari, les manifestacions públiques de la religió catòlica estan a l'ordre del dia: des de les declaracions de bisbes i altres col·lectius cristians fins a les processons, passant pels actes religiosos celebrats en espais públics com la concentració per la família cristiana en la plaça de Colón. **Tampoc és un Estat laic que hagi assolit la total separació entre l'Església i l'Estat i l'autonomia de la política respecte a tota tutela religiosa**. Queden encara importants restes de confesionalitat en la vida pública i continua el tracte de favor dels diferents Governos de la democràcia cap al catolicisme, inclòs l'actual, com reconeixen els propis dirigents socialistes.

Fa uns mesos, **José Blanco** afirmava que el comportament del Govern de José Luis Rodríguez Zapatero amb

l'Església catòlica “ha estat exquisit”, i que **“no hi ha cap país en el món que tracti a l'Església catòlica millor que Espanya”**.

L'exemple més clar contra la laicitat de l'Estat **ha estat l'acord estable i indefinit de finançament signat per la Santa Seu i el Govern espanyol** pel qual s'ha incrementat l'assignació a l'Església catòlica a través de la recaptació de l'IRPF. Aquest increment contradiu el propi acord econòmic entre la Santa Seu i el Govern espanyol de 1979, en el qual “l'Església catòlica declara el seu propòsit d'assolir per si mateixa els recursos necessaris per a l'atenció de les seves necessitats” (article 2.5). Aquest acord es situa en la direcció contrària a l'autofinançament inicialment pactat.

A més, **l'actual model de finançament incompleix el principi d'igualtat, reconegut en la Constitució, i és discriminatori envers les altres confessions religioses**, a les quals els declarants que ho desitgin no poden destinar el 0,7% en la seva declaració de la renda. Si l'Acord de 1979 era anticonstitucional, l'increment actual ho és per partida doble.

*

La religió catòlica a l'escola

Un altre exemple de tracte favorable al catolicisme és la Llei Orgànica d'Educació, que manté **l'oferta obligatòria de la religió en tots els col·legis -públics, concertats i privats-**, i que en tots els nivells de l'ensenyament escolar, des de la infantil fins al batxillerat, considera l'assignatura avaluable i manté l'alternativa.

La Conferència Episcopal s'obstina en imposar una assignatura religiosa confessional, obligatòria i avaluable, dins l'horari compartit per tot l'alumnat, obligant a dividir la classe, a l'hora de religió, en funció de les opcions religioses de les famílies, trencant amb el sentit de l'aula com a comunitat educativa que creix i aprèn en la reflexió conjunta. Una segregació que implica

que cada alumne/a estudia la “seva” opció, sense possibilitat de conèixer les altres perspectives presents a la classe i a la societat.

D'altra banda, en una mostra més d'ingerència clerical i de transgressió de les normes d'accés del professorat a la docència, **els bisbes segueixen posseint el privilegi de nomenar i cessar els professors de religió**, quan és l'Estat el que els contracta i paga.

La influència de l'Església catòlica en el Parlament s'ha demostrat en l'elaboració de **la llei que regula l'assignatura d'Educació per a la Ciutadania**. Els bisbes qüestionen el dret de l'Estat a contribuir a la formació de la consciència moral i cívica de l'alumnat a tots els centres. Aquest dret mai no va ser qüestionat per la jerarquia eclesial quan ella va tenir **un enorme poder ideològic sota el franquisme**, abanderant el nacionalcatolicisme.

Cap a la construcció d'un estat laic

Tampoc diu molt a favor de la laïcitat de l'Estat la reiterada presència de **representants de les diferents institucions públiques -estatals, autonòmiques i municipals- en cerimònies religioses** de profund significat simbòlic, com processons, funerals catòlics anomenats “d'Estat”, elevació de bisbes espanyols al cardenalat, canonitzacions, beatificacions, etcètera. Aquesta presència xoca amb la no menys reiterada absència d'autoritats polítiques del mateix rang en actes d'altres confessions religioses.

Cal avançar cap a la construcció de l'Estat laic, que no és contrari a cap religió o ideologia, sinó que respecta la llibertat de consciència i la llibertat religiosa. El primer pas hauria de ser **la revisió dels Acords amb la Santa**

Seu i amb les confessions de notori arrelament (islam, judaisme, esglésies evangèliques), que avui resulten sens dubte anacrònics.

La revisió hauria de **suprimir el finançament a l'Església catòlica i no estendre-la a altres religions, i substituir l'ensenyament confessional de la religió a l'escola per l'ensenyament laic de la història de les religions**, que contribuiria, sens dubte, a superar l'analfabetisme religiós, a eliminar el caràcter confessional de l'escola, a fomentar el respecte i l'actitud crítica cap a les religions.

Cal elaborar una nova Llei de Llibertat de Consciència i Llibertat Religiosa, que substitueixi l'actual Llei Orgànica de Llibertat Religiosa, superada pels profunds canvis socioreligiosos produïts en la societat espanyola en els últims trenta anys, entre els quals podem esmentar: la secularització de la societat espanyola, l'avanç de les diferents manifestacions de la increença, el creixement numèric d'altres religions diferents de la catòlica, la implantació de nous moviments religiosos, etcètera.

A aquestes dues mesures caldria sumar-n'hi una tercera: **l'elaboració d'un estatut de laïcitat en tots els àmbits de la funció pública, nacional, autonòmic i municipal**, que evitaria la confusió entre religió i política que existeix actualment quan les autoritats polítiques, com a tals, participen -i fins i tot presideixen- cerimònies religioses.

Amb aquestes propostes no es pretén eliminar les religions de la vida pública, sinó fer realitat l'Estat laic, marc polític on hi caben les diferents creences i no creences en igualtat de condicions. Encara és possible corregir el camí i enfilat la senda del laïcisme. Per això cal voluntat política, suport de la ciutadania i col·laboració de les pròpies religions.

Les escoles catòliques: el “rovell de l’ou”

Molts cristians de base ens solidaritzem amb totes aquelles persones i institucions que defensen l’escola pública, i laica, comú per a tots els ciutadans, sense distinció de classes socials, ni de confessions religioses, ni opcions ideològiques i polítiques.

A Espanya hi ha 17.000 col·legis de titularitat pública i 7.000 concertats o privats. Gairebé 2.500.000 alumnes d’ensenyament no universitari —un de cada tres— estudien en centres concertats d’ideari religiós. L’Estat els finança amb fons públics, però deixa la seva gestió en mans d’institucions religioses. **Aquest model és el pilar en el**

qual se sustenta la influència catòlica en la societat. Històricament, l'Església va ocupar així una responsabilitat desatesa per l'Estat. La recuperació de la democràcia no va reformar aquest model, consagrat en el Concordat del 1979. Molts cristians i cristianes pensem que **l'Església hauria de deixar d'ésser propietària de centres escolars**, en coherència amb el seu testimoniatge evangèlic. Uns centres escolars que, **sota la disfressa de “la llibertat dels pares a escollir centre”**, contribueixen a la reproducció del sistema de classes socials i a dualització social. Cal recordar que Catalunya està a la cua de les comunitats autònomes en la distribució equitativa de l'alumnat immigrant en les xarxes pública i privada, ja que escolaritza el 84% dels estudiants estrangers als centres públics i només el 16% restant a centres concertats, segons posa de manifest l'informe *L'Estat de l'Educació a Catalunya* de la Fundació Jaume Bofill. **Resulta inacceptable que amb diners públics es financi aquesta segregació.**

Cal recordar que **els ordes religiosos de l'ensenyament van ser fundats per homes i dones apassionats** per promoure socialment els infants i els joves de les

classes populars, amb una especial predilecció pels més marginats. Ens hauríem de preguntar avui: **Què farien ara, en el nostre país, al segle XXI, aquests fundadors i fundadores? Ben segur que no els trobaríem a les escoles catòliques.** Els trobaríem on actualment estan molts religiosos i religioses i laics que treballen amb els presos, els malalts de la SIDA, els immigrants, els infants i joves del carrer, les persones discapacitades... Aquests fundadors i fundadores els trobaríem amb els joves en la precarietat, amb les persones aturades, en les escoles públiques dels barris perifèrics, en els moviments en defensa de la terra, dels indígenes, en els països del Sud... De fet, ja hi ha molts cristians i cristianes que lluiten freqüentment amb tantes persones de bona voluntat, en les diverses organitzacions socials, polítiques, culturals, ecologistes, sindicals... per fer possible que la nostra societat sigui més justa, més fraterna i més solidària.

Front l'actual model de pluralisme d'escoles (públiques i concertades), que genera classisme i segregació social, molts cristians de base **apostem pel model d'escoles públiques pluralistes, que promou la igualtat,**

la participació democràtica, el debat obert, l'esperit crític, la interculturalitat. És a dir, apostem per la presència compromesa dels cristians dins de les escoles públiques. **No volem escoles cristianes, sinó cristians i cristianes a les escoles.** Com el ferment és a la massa, com el pa és a la sal...

Per la socialització de les escoles catòliques

L'immens patrimoni escolar de l'Església catòlica, que és fruit d'una situació històrica de privilegis, d'acumulació de donacions, plusvàlues, subvencions públiques..., és per sobre de qualsevol patrimoni social i col·lectiu. Legalment pertany a l'Església, però moralment i en justícia, i amb l'Evangelí a la mà, el patrimoni escolar pertany al poble, **especialment a la classe obrera i les classes populars sobre les espatlles de les quals s'ha construït el progrés econòmic del nostre país.**

Cal recordar que, als anys 80, un significatiu nombre d'escoles privades, impulsades per associacions i coope-

ratives de pares i de mestres, entre les quals hi havia també diversos col·legis catòlics, van crear el **CEPEC (Col·lectiu d'Escoles per l'Escola Pública)**, que va possibilitar un acord amb l'Administració, per a la seva plena incorporació a la xarxa pública. Seguint aquest precedent històric, molts cristians proposem que s'obri un debat en profunditat en el si dels ordes religiosos i l'Església catòlica, per tal que –**de manera voluntària i progressiva- renunciïn a la propietat de les escoles catòliques concertades i a la seva confessionalitat**, i proposin a l'Administració la progressiva i plena integració a l'escola pública.

Per una església al costat dels oprimits de la terra

En aquests conflictes front l'estat laic, l'Església s'hi juga també la seva credibilitat evangèlica. **Una aposta autèntica per la laïcitat cristiana, suposaria la renúncia de l'Església a voler imposar un model de cristiandat, de voler cristianitzar la societat, com si el Vaticà II no hagués existit.** I, evidentment, aquesta aposta de canvi de sentit esdevindria una “revolució copernicana”, afectant directament als seus privilegis econòmics, polítics i ideològics... I està clar, “¡con la Iglesia hemos topado, amigo Sancho!”

Resumint, creiem que l'Església hauria d'abandonar els espais de privilegi i de poder i **apostar decididament**

per l'autofinançament econòmic. En una societat democràtica, cada cop més secularitzada, multicultural, pluriètnica i plurireligiosa, **l'Església hauria d'apostar per ésser signe i espai de diàleg, ecumenisme, casa de tots i totes, comunitat que comparteix les esperances i angoixes, les lluites i somnis dels homes i dones del nostre país. En definitiva, posar-se al costat dels empobrits de la terra, com ho va fer Jesús de Natzaret.** Això faria la nostra Església molt més lliure, profètica i creïble per a les classes populars i per a tothom.

LA UPEC

L'11 de novembre de 2004, un grup de persones compromeses amb les polítiques d'esquerres i vinculades als àmbits social, intel·lectual, polític i acadèmic van constituir la Universitat Progressista d'Estiu de Catalunya (la UPEC). Es tracta d'una iniciativa que sorgeix de la necessitat d'omplir un buit pel que fa als escenaris de debat plurals dels sectors progressistes a Catalunya.

La UPEC vol ser un gran espai de trobada, reflexió i estudi sobre aquells temes que preocupen als sectors socials democràtics i d'esquerres.

El programa docent de la UPEC té dues característiques bàsiques:

- Contribuir al desenvolupament de la cultura democràtica d'esquerres
- Participar en l'anàlisi de les polítiques aplicades, des d'una perspectiva estratègica d'esquerres.

La UPEC crea un espai d'intercanvi entre ponents i participants que combina la reflexió i l'aprenentatge per tal de plantejar propostes pels reptes que té Catalunya.

Establint, d'aquesta manera, les bases per construir una societat millor apostant per la transformació social. Així mateix, la universitat progressista contribueix a enfortir els mecanismes de difusió, reflexió i elaboració de la cultura i les idees de les esquerres catalanes.

La principal fortalesa de la UPEC prové de la xarxa d'entitats i que formen part del projecte i li donen suport. Des del principi del projecte la base associativa de la UPEC ha crescut, enriquint-ne el contingut i aportant mirades diferents sobre la realitat.

Universitat Progressista d'Estiu de Catalunya

Entitats del Consell Social que donen suport al projecte:

Acció Escolta de Catalunya
Acció Jove - Joves de CCOO
Associació d'Estudiants Progressistes - AEP
Associació de Joves Estudiants de Catalunya - AJEC
Associació Catalana d'Investigacions Marxistes
Associació Catalana per la Pau
Avalot- Joves de la UGT de Catalunya
Casals de Joves de Catalunya
Càtedra UNESCO de Sostenibilitat de la UPC
Col·lectius de Joves Comunistes - CJC-Joventut Comunista
Comissions Obreres - CCOO
Cooperació
Coordinadora per a la Memòria Històrica i Democràtica de Catalunya
Centre de Recerca Econòmica i Social de Catalunya
Entorn SCCL
Escola Lliure El Sol
Esplais Catalans
Fundació Cipriano García
Fundació Catalunya Segle XXI
Fundació Ferrer i Guàrdia
Fundació Josep Comaposada
Fundació Josep Irla
Fundació l'Alternativa
Fundació Pere Ardiaca
Fundació Rafael Campalans
Fundació Terra
Fundació Nous Horitzons
Joves d'Esquerra Verda – JEV
Joventut Socialista de Catalunya
Món-3
Moviment Laic i Progressista
SOS Racisme
Suburbe Associació Cultural Octubre
Unió General de Treballadors – UGT

Ponències 2008

El carrer a la Universitat, la Universitat al carrer

Universitat
Progressista
d'Estiu
de Catalunya

UPEC

Ptal de l'àngel, 42 2n A 08002 Barcelona
Tlf: 663 062 804 - 637 799 029
info@upec.cat | www.upec.cat

Amb la col·laboració:

 Generalitat
de Catalunya

 Diputació
Barcelona
xarxa de municipis

Ajuntament de Barcelona